

Slutrapport Steget(t)

Regionala Sociala investeringsmedel

Linda Wallberg, Föreningsalliansen

Introduktion - Insatsens mål och syften

Den sociala investeringen Steget(t) startade med syfte att skapa en positiv och stödjande miljö för människor i behov av att ta ett steg ut i arbetsliv eller studier. Målet var att Steget(t)s deltagare skulle bli mer självständiga, bygga sitt självförtroende och skapa sociala band samtidigt som de kom närmre självförsörjning. Det kan vi säga att vi lyckats med.

Från start var många deltagare blyga och höll sig för sig själva, men under projektets gång har vi sett en enorm utveckling. Deltagarna började utöka sin närvaro från två timmar per dag till nästan heldagar. De satt tillsammans och åt lunch – något som kändes långt borta i början – och delade erfarenheter, både på arbetsplatsen och privat. Vi har även sett dem stanna kvar i kontakt med varandra utanför Steget(t), vilket visar att de byggt en gemenskap som kommer leva vidare efter insatsen.

Deltagarnas egna ord talar också om hur de utvecklats. Flera har vågat ta nya steg, som att svara i telefon, lösa problem på egen hand och upprepa rutiner. Någon uttryckte hur de inte längre är samma person som de var när de började och vi har hört berättelser om hur deltagare upplever sig som mer positiva och mindre bittra över sin situation. De känner att livet har fått en ny riktning och att de vågar utmana sig själva på ett sätt de inte gjort tidigare.

Avvikelse har förstås funnits. Vi upptäckte till exempel att den ursprungliga planen med fyra månader per grupp var för kort, så perioden förlängdes till fem månader för att ge alla en mer stabil grund. Det vi ser i både statistiken och deltagarnas egna berättelser visar att syftet och målen har uppfyllts – och kanske till och med överträffats.

Genomförandet av planerade aktiviteter

Majoriteten av aktiviteterna har genomförts enligt planen. Deltagarna har utfört dagliga uppgifter på Fritidsbanken, deltagit i gruppaktiviteter och fått coachning.

Genomförda aktiviteter innefattar bland annat:

- Vägledande samtal, arbetsförmågebedömningar och arbetsträning
- Studiebesök på olika arbetsplatser och institutioner
- Grupp vägledning och CV-verkstäder
- Friskvårdsaktiviteter
- Föreläsningar om olika ämnen relaterade till arbete och hälsa

Avvikelse inkluderar att vissa planerade aktiviteter, som utbildning i Spetsa och deltagande i Länsstyrelsens möten, inte har genomförts. Anledningen till att utbildningen inte genomfördes berodde på ett missförstånd i vem som skulle betala för utbildningen och finansiering saknades. Att vi inte deltog i Länsstyrelsens möten berodde på tidsbrist och prioriteringar samt att projektet avslutades i förtid.

Uppföljning och utvärdering – Investeringens resultat

Investeringen i Steget(t) har gett tydliga resultat inom deltagarnas personliga utveckling, självförtroende och sociala färdigheter. Målet var att minst 70% av deltagarna skulle ta steg mot självförsörjning, antingen genom studier, arbete eller stödsatser som aktivitetsersättning. Av de totalt 63 individer som deltagit i Steget(t) har 21 lyckats gå vidare till självförsörjning, fördelat på arbete, studier eller sjuk-/aktivitetsersättning, vilket visar på framgång inom projektets centrala mål. Utöver dessa väntar 17 individer fortfarande på besked om sjukersättning, praktikplats eller annan åtgärd, vilket förväntas öka andelen till 69% av deltagarna.

Att få fram summan för minskade kostnader i form av försörjningsstöd och hur lång tid individerna levt med försörjningsstöd är svårt eftersom individerna är anonyma i vår dokumentation. Eftersom Bollnäs är en liten stad och vi fortfarande har kontakt med några gamla deltagare, så har vi ändå lyckats titta på ett par av deltagarna som har gjort stegförflyttning från försörjningsstöd till studier och där kan vi se att:

Deltagare X var inskriven hos socialtjänsten med försörjningsstöd mellan december 2020 och september 2023 då hen började studera på Folkhögskolan efter att ha avslutat sin tid på Steget(t).

Deltagare Y var inskriven hos socialtjänsten med försörjningsstöd mellan oktober 2018 – september 2023 då hen började studera på Folkhögskolan efter att ha avslutat sin tid på Steget(t).

Båda dessa deltagare vittnar om att Steget(t) varit avgörande för deras stegförflyttning och om de inte deltagit i Steget(t) skulle de med största sannolikhet varit kvar i försörjningsstöd.

Tillsammans med socialtjänsten räknade vi ut att om **X** och **Y** varit kvar i försörjningsstöd hade kostnaden fram till idag varit 110 880:- (dock är detta räknat på snittnormen)

Deltagare har rapporterat ökad självkänsla och förbättrad hälsa enligt WHO välbefinnandeindex, vilket visar på positiva effekter som inte enbart är knutna till ekonomisk självförsörjning.

Men i vissa fall så visar det en försämring i måendet vilket tolkas som att det sätts igång processer i deltagarna som rör upp känslor och tankar som tidigare har stängts inne.

Avvikelser från förväntade nivåer och mått

Vissa grupper uppvisade avvikelser från målen på grund av en komplex sammansättning av deltagare. Grupp 3 bestod exempelvis av många deltagare med missbruksproblematik, psykiska svårigheter och kriminalitet. Denna grupp, som hade en rullande inskrivningsmodell där nya deltagare togs in när andra avslutade, nådde lägre resultat – endast 7 av 24 deltagare gick vidare i sin stegförflyttning. Avvikelserna beror främst på att deltagare med tyngre och mer komplexa bakgrunder ofta behöver andra typer av insatser innan fokus kan läggas på självförsörjning. Insatser som mer handlar om att tillgodose de grundläggande behoven av bland annat, boende, hygien, mat. Att tänka på att hitta en praktikplats eller ett arbete när man lever i ett missbruk eller mår psykiskt dåligt hamnar inte högst upp på prioriteringslistan. I dessa fall behövs även annan eller ytterligare

kompetens hos den personal som möter deltagarna.

Resultat – långsiktiga effekter

Insatsen har lagt grunden för långsiktiga positiva effekter på flera nivåer och visat tydliga framsteg i deltagarnas sociala förmågor, självförtroende och fysiska hälsa. Många av deltagarna uttrycker att de nu vågar ta initiativ, hantera utmaningar och planera för framtiden på sätt de tidigare inte gjorde. Det långsiktiga målet är att de ska fortsätta ha aktiva liv och möjligheter att komma ut i arbete eller annan sysselsättning, och deltagarnas egna berättelser tyder starkt på att dessa förändringar har potential att bestå.

För flera deltagare har Steget(t) varit en vändpunkt. **Deltagare A** som tidigare kämpat med hälsoproblem och långvarig medicinering för ångest, har nu slutfört sitt första år på folkhögskola och har kunnat sluta med sin medicinering.

Deltagare B och **C** studerar även de vidare på folkhögskola; **C** har berättat att hen inte hade vågat ta steget utan **B**'s stöd och inspiration. Deras vänskap och utveckling har visat hur viktig gemenskapen på Steget(t) har varit för att stärka deltagarnas motivation och tro på sig själva.

Deltagare D som haft en lång historia av sjukskrivning och har arbetstränat på flera olika platser utan att riktigt finna sig till rätta, uttryckte från början en viss skepsis inför projektet. Med tiden kom dock gruppsammanhållningen och de sociala kontakterna att förändra hens syn på framtiden. **D** tog på sig större ansvar i butiken och har förbättrat sin förmåga att hantera kundrelationer, vilket har stärkt hens självförtroende avsevärt. Efter att ha haft en stark vilja att fortsätta även under sommaren, har **D** nu omprövat sin ansökan om full sjukersättning och överväger att ansöka om 75 % i stället, vilket visar hur mycket projektet betytt för hens hälsa och välmående.

Deltagare E som i början kände sig tillbakadragen och saknade motivation, blev alltmer engagerad och drivande i gruppsamtalen och bidrog till att skapa en positiv gruppdynamik. Genom vägledningsarbetet upptäckte **E** att ett arbete med mer social inriktning passade bättre. Efter att ha gått från att sakna mål till att formulera både en plan A och en plan B för sin framtid, siktar **E** nu på att läsa upp betygen på folkhögskola för att nästa höst kunna söka in på socionomutbildningen.

Sammantaget visar dessa berättelser hur insatsen har bidragit till ökad sysselsättning, förbättrad psykisk och fysisk hälsa samt en starkare social inkludering för deltagarna. Deltagarnas engagemang, positiva självförändringar och planer för framtiden indikerar att Steget(t) skapat långsiktiga effekter som sträcker sig långt utöver projektets direkta mål.

”Jag har utvecklats med allting. Idag har jag till och med svarat i telefonen! Det skulle jag aldrig göra förut. Jag försöker lösa problem istället för att ge upp”.

Resultat – samhällsekonomiskt värde

Investeringen kan anses ha ett större värde än kostnaderna, särskilt på lång sikt. Genom att stärka deltagarnas arbetsförmåga, hälsa och sociala färdigheter minskar vi risken för framtida kostnader inom socialt stöd och hälso- och sjukvård. Deltagarnas ökade självständighet och förmåga att bidra till samhället är en direkt följd av insatsen.

På uppdrag av RISE (Research Institutes of Sweden) gjorde Ramboll en undersökning på vilken samhällsnytta Fritidsbanken faktiskt kan bidra med. En analys gjordes där man tittade på följande:

- Sociala effekter innefattar i vilken grad Fritidsbanken bidragit till ökad social inkludering, delaktighet i sociala sammanhang såsom föreningsverksamhet, ökad fysisk rörlighet och möjlighet att testa nya aktiviteter.
- Ekonomiska effekter innefattar i vilken grad Fritidsbanken skapar arbetstillfällen och hälsoekonomiska vinster.
- Miljömässiga effekter innefattar i vilken grad återbruk av utrustning bidrar till minskad miljöpåverkan, såsom minskad klimatpåverkan och materialkonsumtion.

ARBETSMARKNAD OCH TILLVÄXT - ARBETSTILLFÄLLEN, PRAKTIKPLATSER OCH SPRIDNINGSEFFEKTER

FRITIDSBANKEN SKAPAR ARBETSTILLFÄLLEN

En Fritidsbank bidrar med i genomsnitt **ett nytt arbetstillfälle** i kommunen vilket har en löneeffekt på ca 500 000 kr per år.

ARBETSTRÄNING OCH PRAKTIK

En Fritidsbank bidrar med i genomsnitt **2,5 platser för arbetsträning och praktik** i kommunen. Av dessa går 13% vidare till anställning.

EKONOMISKA SPRIDNINGSEFFEKTER

Lönespridningseffekten innebär att varje arbetstillfälle bidrar till den lokala ekonomin med en faktor 1,28.

I genomsnitt bidrar en Fritidsbank, med en arbetstillfälle och 2,5 platser för arbetsträning och praktik, **Med hänsyn till spridningseffekter är löneeffekten från detta ca 650 000 kr per år.**

* Beräknat utifrån enligt SCSs Impactcalculator från 2016.

Enligt denna uträkning så har Steget(t) bidragit med ett samhällligt värde (löneeffekt inklusive spridningseffekt) av 5 241 600 kronor.

Samverkan

Steget(t) har varit ett samarbetsprojekt mellan tre huvudaktörer:

Socialtjänsten i Bollnäs kommun

Föreningsalliansen i Bollnäs

Fritidsbanken i Bollnäs

Denna trepartsmodell har visat sig vara mycket framgångsrik och rekommenderas starkt i metodhandboken. Samverkan mellan dessa aktörer har skapat följande mervärden:

Kompletterande kompetenser: Socialtjänsten bidrog med en socionom som fungerade som vägledare, Föreningsalliansen med en arbetslivsinriktad rehabiliteringsvetare som handledare, och Fritidsbanken med en arbetsledare. Kombinationen av kompetenser möjliggjorde en helhetssyn på deltagarnas behov och utveckling.

Tillgång till lämpliga lokaler: Genom samarbetet med Föreningsalliansen och Fritidsbanken fick projektet tillgång till ändamålsenliga lokaler för olika aktiviteter, inklusive arbetsstationer, samtalsrum och konferensrum för gruppvägledning.

Realistisk arbetsmiljö: Fritidsbanken erbjöd en autentisk arbetsmiljö där deltagarna kunde träna på olika arbetsuppgifter och genomgå arbetsförmågebedömningar under realistiska förhållanden.

Holistiskt perspektiv: Trepartsmodellen möjliggjorde ett holistiskt perspektiv på deltagarnas situation, där sociala, arbetsrelaterade och hälsomässiga aspekter kunde beaktas samtidigt.

Utöver dessa huvudaktörer nämns även kopplingar till andra insatser och aktörer:

Arbetsförmedlingen: Steget(t) fungerade som en brygga för deltagare som tidigare bedömts stå för långt från arbetsmarknaden för Arbetsförmedlingens insatser.

Försäkringskassan: För vissa deltagare kunde Steget(t) leda till en övergång till rätt form av ersättning från Försäkringskassan.

TRISAM (Tidig Rehabilitering i Samverkan): Steget(t) kompletterade TRISAM genom att erbjuda en konkret insats för individer vars arbetsförmåga inte tidigare hade prövats.

Arbetsmarknadsenheten (AME): Steget(t) fyllde en lucka för en målgrupp som AME tidigare inte hade haft uppdrag för.

Folkhögskolan Bollnäs: Deltagarna har både besökt skolan och haft besök från skolan på Fritidsbanken

Utöver denna samverkan har vi även tagit emot studiebesök från i stort sett hela regionen.

Sandvikens kommun, Ljusdals kommun, Hudiksvalls kommun, Ockelbo kommun, Ovanåkers kommun och Söderhamns kommun. Det har varit både socialtjänsten och AME från dessa kommuner som varit på besök.

Erfarenheter och lärdomar

Utifrån metodhandboken för projektet Steget(t) kan flera viktiga erfarenheter dras, både positiva och negativa, som har haft betydelse för insatsens genomförande och utfall. En av de mest framträdande positiva erfarenheterna är effektiviteten av trepartsmodellen. Denna modell, som involverar samarbete mellan socialtjänsten, Fritidsbanken och en arbetslivsinriktad rehabiliteringsvetare, har visat sig fungera bra med grupper på upp till 14 deltagare. Genom att ha tydliga roller för vägledare, handledare och arbetsledare har kvaliteten på rehabiliteringen ökat, och deltagarna har fått en bättre känsla av sammanhang och empowerment. Denna struktur har också minskat den negativa påverkan av frånvaro, vilket är särskilt viktigt i en gruppsituation. Fritidsbanken har visat sig vara en utmärkt plats för arbetslivsinriktad rehabilitering. Lokalen erbjuder en realistisk arbetsmiljö där deltagarna kan träna på olika arbetsuppgifter och skapa rutiner. Deltagarna har också fått möjlighet att utveckla sin arbetsförmåga genom praktiska övningar och vägledning, vilket har lett till en ökad känsla av egenmakt.

Trots dessa positiva aspekter finns det även negativa erfarenheter som är viktiga att beakta. En stor utmaning var de begränsningar som tvåpartsmodellen visade sig ha. När projektet testades med denna modell blev arbetsbelastningen för personalen för hög, vilket resulterade i minskad kvalitet på rehabiliteringen. Det uppstod också konflikter i rollerna mellan handledare och arbetsledare, eftersom dessa ofta behövde jonglera mellan att arbeta med kunder och stödja deltagarna. En annan negativ erfarenhet var att frånvaro i mindre grupper hade en större påverkan. Om en deltagare var

borta kunde det leda till att andra också valde att stanna hemma, vilket skapade en ond cirkel av låg närvaro. Detta gjorde det tidskrävande för personalen att få gruppen tillbaka på rätt spår. För att hantera dessa utmaningar kan följande lösningar implementeras: För att motverka rollkonflikter och överbelastning bör tydligare rollbeskrivningar och ansvarsfördelning införas. Schemaläggning som säkerställer tillräcklig personal för både kundservice och deltagarstöd är också viktigt. Regelbundna teammöten kan hjälpa till att diskutera och lösa eventuella konflikter.

För att minska frånvaro kan ett "Buddy-system" utvecklas där deltagare paras ihop för ömsesidigt stöd, samt ett belöningsystem för konsekvent närvaro. Flexibla deltagandalternativ, som distansmöjligheter vid behov, kan också övervägas. Sammanfattningsvis visar erfarenheterna från Steget(t) vikten av att ha en välfungerande struktur med tydliga roller och ansvar. Trepartsmodellen rekommenderas starkt för framtida insatser, medan tvåpartsmodellen bör undvikas på grund av dess begränsningar. Att skapa en trygg miljö för deltagarna är avgörande för att uppnå långsiktiga resultat, liksom att anpassa metoden efter individuella behov för att säkerställa varje deltagares framgång. Genom att proaktivt implementera lösningar på identifierade utmaningar kan framtida projekt bygga vidare på Steget(t)s framgångar och ytterligare förbättra effektiviteten och resultaten av arbetslivsinriktad rehabilitering.

Implementering och arbetet framåt

Steget(t) har utvecklats vidare till projektet "Steget Vidare" som nu drivs av Arbetsmarknadsenheten (AME) och finansieras av Samordningsförbundet. Projektet fortsätter att samarbeta med Föreningsalliansen/Fritidsbanken, där en handledare från Fritidsbanken arbetar deltid (30%) med deltagarnas arbetsträning. Steget Vidare har även tillgång till Föreningsalliansens lokaler flera dagar i veckan för handledande gruppssamtal och enskilda samtal.

Projektet beviljades av Samordningsförbundet den 14 juni, och startade den 1 september med en planerad projekttid på två år. AME ansvarar för rekryteringen och har inkluderat flera erfarna personer i projektet som tar med sig kunskaper från bland annat Hälsa och Rehab vid Umeå Universitet samt arbetserfarenheter från bland annat AME-projektet CONNECT, Arbetsförmedlingen, Barn- och ungdomspsykiatri och Vuxenpsykiatri.

Projektet behåller ett nära samarbete med Socialtjänsten, där Verksamhetschef och Enhetschef är representanter i styrgruppen. Steget Vidare är nu och kommer framöver att vara en ordinarie del av verksamheten.

Finansiering och budget

Projektet avslutades i förtid så den totala beviljade budgeten har inte utnyttjats. För Föreningsalliansen har Steget(t) inte gått ihop sig ekonomiskt. Den lönekostnad som vi haft för anställd personal har inte täckts av den rekvisering som gjorts från Region Gävleborg. Detta har inte påverkat insatsens mål men Föreningsalliansen har fått skjutit till medel från andra intäktskällor för att täcka lönekostnaderna.

Det har varit viktigt att ha rätt person med rätt kompetens vilket har gjort att lönekostnaden blivit högre än beräknat.

Övriga insikter

Deltagarnas berättelser och deras tillväxt under Steget(t)s gång har varit fantastiskt inspirerande för alla involverade. Många har uttryckt en nyfunnen vilja att fortsätta utvecklas, och deras framsteg ger oss anledning att tro på insatsens långsiktiga positiva inverkan. Tillsammans har vi byggt människor!

Utifrån erfarenheterna från Steget(t) vill vi ge följande rekommendationer för framtida liknande projekt:

1. **Implementera trepartsmodellen:** Använd en modell där vägledare (socioonom), handledare (rehabiliteringsvetare med inriktning mot arbetslivet) och arbetsledare från arbetsplatsen (t.ex. Fritidsbanken) har tydliga roller. Denna struktur har visat sig vara mer effektiv än en tvåpartsmodell.
2. **Optimal gruppstorlek:** Håll gruppstorleken till maximalt 14 deltagare. Denna storlek är både hanterbar och effektiv för personal och deltagare.
3. **Förläng insatsperioden:** En insatsperiod på fem månader, istället för fyra, ger deltagarna en stabilare grund att utvecklas på.
4. **Arbetsplats med realistisk miljö:** Samarbeta med en arbetsplats som Fritidsbanken, som erbjuder en autentisk miljö för både arbetsträning och bedömning av arbetsförmåga.
5. **Flexibel planering:** Anpassa aktiviteter och insatser utifrån gruppens sammansättning och individuella behov.
6. **Främja social utveckling:** Inkludera aktiviteter som stärker deltagarnas sociala interaktion och gemenskap, till exempel gemensamma luncher och gruppaktiviteter.
7. **Erbjud kontinuitet:** Möjliggör deltagande under sommarperioden för att upprätthålla rutiner och bibehålla framsteg.

8. **Individuell anpassning:** Använd verktyg som Vägvisaren för att kartlägga deltagarnas styrkor och intressen och anpassa insatserna efter dessa.
9. **Bred samverkan:** Etablera samarbeten med aktörer som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, TRISAM och lokala utbildningsinstitutioner för att skapa en helhetslösning för deltagarna.
10. **Långsiktig uppföljning:** Inför ett system för att följa upp deltagarna även efter projektets slut för att utvärdera de långsiktiga effekterna.
11. **Proaktiv hantering av frånvaro:** Utveckla strategier för att minimera och hantera frånvaro, särskilt i mindre grupper där detta kan påverka mer.
12. **Kompetensutveckling för personalen:** Säkerställ att personalen har rätt kompetens och erbjud kontinuerlig utbildning för att hantera de utmaningar som kan uppstå.
13. **Dokumentera framgångar:** Samla och dokumentera deltagarnas berättelser och framsteg för att motivera både deltagare och personal samt visa projektets värde för intressenter.

Viktigt att anpassa och forma efter lokala förutsättningar och målgruppens specifika behov i framtida projekt.

Kommentar från samordnare för regionala sociala investeringsmedel

Syftet med de sociala investeringsmedlen vid Region Gävleborg är: att uppmuntra nytänkande och möjliggöra för att nya arbetssätt och metoder prövas.

Målen är att verksamheter testar, utvecklar och skapar metoder som är förebyggande samt att samverkan mellan organisationer eller verksamheter utvecklas.

På sikt är målet att dessa metoder leder till positiva effekter för målgruppen och samhällsekonomiska vinster.

Framtagandet, genomförandet och nu slutrapporteringen av Steget(t) bidrar till att uppfylla dessa syften och mål. Steget(t) har lett till väldigt positiva resultat i och med att många deltagare från att tidigare ha stått långt ifrån arbetsmarknaden med försörjningsstöd nu har tagit klivet in i utbildning eller självförsörjning. Enbart detta innebär stora samhällsekonomiska besparingar. Lägg därtill ökat välbefinnande, bättre hälsa och känslan av sammanhang hos deltagarna som andra viktiga och värdefulla nyttor som investeringen lett till. Med grund i detta kan Steget(t) på god grund antas ha lett till besparingar för samhället i stort.

Genom arbetet med Steget(t) finns nu en testad metod med goda effekter med en tillhörande tydlig och omfattande metodhandbok så att fler kan inspireras och själva börja arbeta utifrån det nya arbetssättet.